

залежно від комунікативної ситуації, набуваючи зменшено-пестливих форм, що тонко відображають емоційні зв'язки між персонажами.

Імена в досліджуваному творі — це не лише формальна ознака, а вагомий художній інструмент, за допомогою якого Жанна Слоновьська моделює характери, акцентує ідейний зміст, творить атмосферу й спрямовує читацьке сприйняття. Їхня роль є багатовимірною та значущою: вони не просто ідентифікують персонажів, а виконують важливі художні, стилістичні, символічні й психологічні функції. Водночас оніми слугують засобом відтворення часових, соціальних, вікових і просторових характеристик художнього світу.

Отже, ономастичний простір роману «Острів» постає складною багаторівневою системою, яка не лише формує художній світ твору, а й слугує ключовим засобом репрезентації історико-культурного контексту. Власні назви в романі виконують роль ефективного інструменту для розкриття ідейного змісту, поглиблення психології персонажів і створення унікальної атмосфери художнього мікросвіту.

Список використаної літератури

1. Бучко, Д. Г. Словник української ономастичної термінології. Харків: Ранок-НТ. 2012. 255 с.
2. Слоновьська Ж. Острів. Львів: Видавництво Старого Лева, 2020. 288 с.
3. Співак С. М. Кореляція між функціями власних назв у віршованому тексті та стратегіями його композиції. *Літературознавчі студії: Збірник наукових праць*. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. Випуск 7. С. 275–279.

Софія Сінько,

студентка

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

науковий керівник – кандидат філологічних наук,

доцент Марія Наливайко

МІКРОТОПОНІМИ СЕЛА АВРАТИН ХМЕЛЬНИЦЬКОГО РАЙОНУ

Мікротопоніми — це назви малих географічних об'єктів, до яких належать як природні реалії (поля, сіножаті, пасовища, яри, струмки), так і рукотворні об'єкти (вулиці, кутки села, дороги, криниці). Будучи місцевими назвами, вони виникають у надрах розмовно-побутового мовлення без втручання літературної мови. Саме тому мікротопонімія є яскравим виразником культури, побуту та історії людності певного краю, відображаючи особливості місцевої говірки. У «Словнику української ономастичної термінології» до мікротопонімів відносять назви урочищ, угідь, лісів, а також мікроспоруд (мостів, колодязів, вишок, мисливських будиночків тощо) [1].

Вивчення мікротопонімії Хмельниччини, зокрема Подільського регіону, є актуальним, оскільки ці назви обслуговують обмежену територіально громаду і часто функціонують порівняно недовго.

Об'єктом нашого дослідження є назви мікрооб'єктів села Авратин (історична назва — Гавратин Великий), перша згадка про яке належить до 1583 року. Етимологія назви села тісно пов'язана з його драматичним минулим: від початкового «Горатин» через «Обратин» (що символізувало повернення людей на згарище після татарських набігів) до сучасної форми. Розташування поселення поблизу Чорного шляху та його тривалий статус прикордонного села зумовили специфіку історичного розвитку та формування місцевого мовного ландшафту. Сьогодні Авратин зберігає багатий пласт мікротопонімів, що відображають як природні особливості Поділля, так і соціально-історичні трансформації.

Матеріали для наукової розвідки були отримані від респондентів, які є уродженцями села Авратин: Ткачук Тетяна Василівна, 1960 р. н., Яковлева Олександра Володимирівна, 1955 р. н., Ткачук Володимир Михайлович, 1961 р. н.

Аналіз матеріалу дозволяє розподілити мікротопоніми села Авратин на кілька лексико-семантичних груп залежно від мотиву номінації [2]:

- 1. Мікротопоніми, мотивовані антропонімами (прізвищами, іменами та прізвиськами людей).**

Відпрізвищні та відіменні назви: *Жуків став* (від прізвища Жук), *Цюрників став* (від прізвища Цюрник), *Білошичина* (присілок, де жив заможний господар Білошиця), *Гаврисова долина* (поле пана Гавриса), *Кармелове поле* (від прізвища заможної родини Кармелюків), *Казимірівка* (вулиця, названа на честь польського пана Казимира). До цієї ж категорії відноситься присілок *Войків*, що походить від давнього імені Войко (похідне від Воїслав). Це найчисельніша група, де назва об'єкта фіксує ім'я колишнього власника або мешканця.

Назви, мотивовані прізвишками: *Кабанчикова криниця* (від прізвишка господаря Кабанчика, який розводив поросят), *Коло Капітана* (вулиця, де мешкав чоловік з прізвишком Капітан).

2. Мікротопоніми, що відображають соціальну структуру та історію:

В царському, Попова, Попів клин (назви полів, що вказують на колишню належність земель певним станам (царській родині чи духовенству), *Панський двір* (частина села, де безпосередньо розташовувалася садиба пана), *Волощина* (вулиця, назва якої свідчить про етнічний склад її мешканців у минулому (вихідців із Румунії чи Молдови — волохів), *Собача* (іронічна назва вулиці, що виникла як характеристика соціального стану (бідності) її мешканців). Особливої уваги заслуговує *Попів клин*, де слово «клин» вказує на специфічну трикутну форму ділянки, складну для обробітку.

Назви цієї групи зберігають пам'ять про соціальний поділ суспільства та історичне минуле села.

3. Мікротопоніми, пов'язані з господарською діяльністю та навігацією.

Ці назви виникали як практичні орієнтири в повсякденному житті селян.

Сільськогосподарські орієнтири: *За баитаном* (поле за ділянкою, де традиційно сіяли кавуни та дині), *Коняче поле* (традиційне місце випасу коней), *Садиби* (район щільної забудови господарств).

Виробничі об'єкти: *Піщаний кар'єр* (місце видобутку піску), *До млина* (стежка, що слугувала шляхом до млина).

Навігаційні орієнтири: *Центр, На став, За садком.*

4. Мікротопоніми, що характеризують природні особливості та ландшафт.

Назви цієї групи описують рельєф, рослинність або якість ґрунтів: *Лиса гора* (пагорб із бідною рослинністю), *Долини* (низинна, волога місцевість, сприятлива для сінокосу), *Скибова долина* (назва, що через термін «скиба» підкреслює високу родючість землі та якість оранки) (**рельєф та ґрунти**), *За ліском, Бузунова яма*. Остання назва є цікавим прикладом поєднання ландшафтної ознаки (яма після видобутку глини) та діалектної назви рослинності («бузун» — бузина), що згодом там розрослася.

У результаті проведеного дослідження мікротопонімії села Авратин Хмельницького району було виявлено та систематизовано пласт назв малих географічних об'єктів, що відображають багатовікову історію та мовну самобутність Подільського краю.

Аналіз фактичного матеріалу дозволив встановити, що мікротопонімна система села є гетерогенною за своїм походженням. Найбільшу групу становлять назви з антропонімічною мотивацією (*Жуків став, Білошичина, Гаврисова долина, Казимірівка*), що свідчить про домінування посесорної ознаки (належності об'єкта певній особі) у народній свідомості. Важливе значення мають соціально-історичні назви (*В царському, Попів клин, Волощина*), які фіксують колишній статус земель та етнічні міграційні процеси, що відбувалися на теренах Хмельниччини.

Виявлено, що ландшафтні мікротопоніми (*Лиса гора, Скибова долина*) та назви, пов'язані з господарською діяльністю (*Бузунова яма, Піщаний кар'єр*), часто містять діалектні лексеми (напр., бузун, скиба, клин). Це підтверджує тезу про те, що мікротопонімія є живим джерелом збереження подільських говірок, які поступово нівелюються під впливом літературної мови.

Список використаної літератури

1. Словник української ономастичної термінології / Уклад. Бучко Д. Г.,

Ткачова Н. В. Харків : Ранок – НТ, 2012. С. 256.

2. Лісняк Н. І. Мікротопонімія Західного Поділля : автореф. дис. ...канд. філол. наук. Ужгород, 2004, 20 с.

Роксолана Соляревич,

студентка

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка;
науковий керівник – доктор філологічних наук,
професор Олеся Тележкіна

ГЕЙМІФІКАЦІЯ НА УРОКАХ МОВИ У 10–11 КЛАСАХ:

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ І ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

Сьогодні викладання мови у старших класах вимагає відмови від простого зазубрювання правил. Важливо, щоб учні 10–11 класів не просто накопичували знання, а й вчилися гнучко використовувати мову в різних ситуаціях.

Саме ці потреби і мотивують вчителів запроваджувати прийоми гейміфікації на уроках.

Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування гейміфікованих засобів навчання для покращення якості засвоєння складних мовних норм і підвищення навчальної мотивації учнів 10–11 класів.

Орієнтиром у вивченні можливого впровадження інноваційних технологій у навчання мови в школі є праці провідних науковців. Так, О. Й. Карабін акцентує на важливості впровадження різних видів ігрових платформ для формування позитивної мотивації до оволодіння й закріплення навчального матеріалу [2, с. 1–5].

Н. К. Солошенко-Задніпровська вважає, що використання цифрових інструментів дає змогу забезпечити більш індивідуалізований підхід до навчання для учнів [4, с. 85]. Такі інструменти надають широкі можливості для створення інтерактивного контенту, що сприяє ефективнішому засвоєнню мови в умовах цифрового середовища [3].